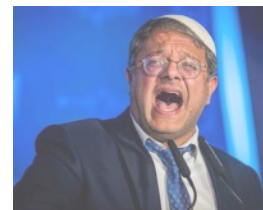

Mag een christen nog verontwaardigd zijn?

Voelen jullie soms nog verontwaardiging bij het lezen of zien van een nieuwsbericht? Vorige maandag overkwam het mij heel sterk bij het lezen van uitspraken van de Israëlische minister Itamar Ben-Gvir: *"Ik vind dat we elke nacht 30 à 40 Gazanen moeten elimineren, en niet enkel degenen die een specifieke dreiging vormen."* De minister heeft dat naar eigen zeggen doorgesproken met de Israëlische premier Benjamin Netanyahu. En over Palestijnse gevangenen: *"Het zijn mensen die het leven niet waard zijn, dus moeten ze ook niet leven. Het zijn geen mensen. Ik geef hen al een compliment door hen zo te noemen. Ze zijn aan het afzien en daar ben ik blij om."* Mag je als christen boos worden om zo'n extreme, onthutsende standpunten?

Niet elke boosheid is verkeerd

We hebben van het christelijk geloof soms iets gemaakt dat vooral vriendelijk, bedaard en beleefd moet zijn. Een christen wordt niet boos. Een christen begrijpt. Een christen vergeeft. Maar zo eenvoudig is de Bijbel niet. De profeten kunnen vlijmscherp uitvallen wanneer armen worden vertrapt, recht met de voeten wordt getreden en godsdienst een dekmantel wordt voor onrecht. Jezus zelf kijkt in Marcus 3:5 de mensen "toornig" aan vanwege de hardheid van hun hart.

Er bestaat blijkbaar zo iets als morele verontwaardiging: het protest van ons geweten wanneer een grens wordt overschreden. Gebrek aan verontwaardiging kan neerkomen op een gebrek aan empathie en liefde voor de slachtoffers. Wie werkelijk geeft om mensen, kan niet alles gelaten aanzien. Wanneer mensen tot "ongedierte" worden verklaard (zoals Trump al meermaals heeft gedaan), "beesten", "barbaren" of "geen mensen", weten we uit de geschiedenis (bv. WO II) hoe gevaarlijk dat wordt. Wanneer mensen hun menselijkheid wordt ontnomen komt massamoord gevaarlijk dichtbij.

"Het zijn geen mensen"

Met deze uitspraak wordt een fundamentele grens overschreden. Het eerste hoofdstuk van de Bijbel zegt niet dat alleen Israëlieten, alleen gelovigen of alleen fatsoenlijke mensen naar Gods beeld zijn geschapen. Er staat: *"God schiep de mens als zijn evenbeeld."* (Genesis 1:27)

Ha-adam: de mens. Nog vóór er sprake is van Abraham, Israël, Joden, christenen, moslims, Palestijnen of welke natie ook, staat daar de mens, geschapen *be-tselem Elohim*, naar het beeld van God.

Wie van een groep mensen zegt: "Het zijn geen mensen", botst dus niet alleen met de moderne humanistische gevoeligheid, maar ook met een van de oudste en meest fundamentele uitspraken van de Torah. De bekende Britse opperrabbin Jonathan Sacks (afb. rechts) heeft dat dikwijls benadrukt: het revolutionaire van Genesis is dat niet alleen een koning of een uitverkorene, maar ieder mens drager is van goddelijke waardigheid.

Een rabbijn wilde dat zijn vijanden stierven...

Kritiek geven op Israëlische bewindvoerders en/of Israëlische gewelddadige acties is vaak delicaat. Al snel krijg je het etiket 'anti-semit' opgekleefd. Maar dat is het niet. 'Joden' is niet hetzelfde als 'extreem Israëlisch nationalisme'. Zelfs binnen de Joodse traditie zijn er kritische stemmen, zowel vroeger als nu. Rony Naftaniel, oud-voorzitter van het Centraal Joods Overleg, een samenwerkingsverband van Joodse organisaties in Nederland spreekt zich duidelijk uit: *"Deze uitspraken zijn een schande voor Israël."*

Er staat in de Talmoed een schitterend verhaal. Rabbi Meïr werd lastiggevallen door gewelddadige mensen in zijn omgeving. Hij bad dat zij zouden sterven. Zijn vrouw Berurja, onderlegd in de Torah, corrigeerde hem. Meïr beriep zich op Psalm 104:35: *"Mogen de zondaars van de aarde verdwijnen."* Maar Berurja wees hem op het Hebreeuws. Er staat volgens haar niet dat de

zondaars moeten verdwijnen, maar dat de zonden moeten verdwijnen. Bid dus niet dat de mensen verdwijnen, zei ze in feite. Bid dat het kwaad uit hen verdwijnt. En Meir veranderde zijn gebed. Bid – en voer actie – opdat het kwaad verdwijnt, niet de mensen. Misschien is dát de moeilijkste vorm van rechtvaardige verontwaardiging: zo fel tegen onrecht protesteren dat niemand kan twifelen aan onze afkeer ervan, en tegelijk zo over mensen blijven spreken dat hun menselijkheid intact blijft.

Wanneer de vijand verdrinkt

Ook aangrijpend is een bekende rabbijnse uitleg bij de doortocht door de Schelfzee. Israël is bevrijd. Farao's leger verdrinkt. De engelen willen een overwinningslied aanheffen. Maar volgens de Talmoed houdt God hen tegen: *“Het werk van mijn handen verdrinkt in de zee, en jullie willen zingen?”* De Egyptenaren waren onderdrukkers. Israël mocht blij zijn met zijn bevrijding. Het kwaad moest worden tegengehouden. En toch: hun dood is voor God geen reden tot leedvermaak. Ook Spreuken zegt het onomwonden: *“Verheug je niet wanneer je vijand valt.”* (Spreuken 24:17) Rechtvaardigheid is iets anders dan genieten van het lijden van de ander zoals Ben-Gvir lijkt te doen.

Maar wat dan met Jozua?

Hier en daar hoor je zowel in Joods-Israëlsche als in sommige christelijke kringen dat het boek Jozua wordt aangehaald om de genocide te rechtvaardigen. In het laatste sabbat-schoolkwartaal van vorig jaar werden we geconfronteerd met bijzonder moeilijke passages in het boek Jozua. Dat geweld botst met alles waar we als christenen in geloven en met wat Jezus leerde op de berg. Ik wil hier niet opnieuw de exegese van dat boek Jozua uit de doeken doen. Het minste wat we kunnen zeggen is dat de Bijbel nergens latere generaties toestemming geeft om zelf een hedendaags volk tot “Kanaänieten” te verklaren en vervolgens de oorlogswetten van Jozua op hen toe te passen. Een Palestijn uit Gaza is geen Kanaäniet uit Jozua 6. Je kunt en mag de Bijbel niet gebruiken (lees: misbruiken) om haat, wraakgevoelens, geweld een soort goddelijk gezag te geven!

Tot slot nog dit:

Ja, een christen mag verontwaardigd en boos worden. Misschien moeten we ons zelfs zorgen maken wanneer zulke woorden en daden ons níét meer raken.

Ook Paulus aanvaardt dat er soms boosheid is, maar waarschuwt wel voor wat boosheid met ons kan doen: *“Als u boos wordt, zondig dan niet”* (Ef. 4:26). Verontwaardiging mag niet leiden tot verbittering, en ook niet tot haat, verachting of wraakgevoelens. Ook Jezus had het in zijn bergleer hierover: laat u niet meeslepen in een spiraal van haat en geweld! Zo maak je immers alles en iedereen kapot, jezelf inbegrepen.

Dit alles betekent niet dat geweld nooit moet worden tegengehouden. Het betekent niet dat een staat zijn burgers niet mag beschermen. Het betekent zeker niet dat we de terreur van Hamas op 7 oktober 2023 moeten relativiseren, of het leed van Israëlische slachtoffers en gijzelaars moeten vergeten. Alleen: rechtvaardigheid beschermt het slachtoffer, wraak wil de vijand kapotmaken – en met de vijand al te vaak: onschuldige mensen.

God van alle mensen,

bewaar ons voor een hart dat went aan het leed.
Laat onrecht ons nog raken
en woorden die mensen ontmenselijken ons nog schokken.

Geef ons moed om kwaad kwaad te noemen,
maar behoed ons ervoor zelf door haat te worden verteerd.

Leer ons de mens te blijven zien,
ook waar wij een vijand ontmoeten.
Laat onze verontwaardiging geboren worden uit liefde,
onze woorden uit waarheid en mededogen.

Waar mensen elkaar het recht op leven ontzeggen,
maak ons tot getuigen van uw beeld in ieder mens.
En laat vrede méér zijn dan de stilte na het geweld:
laat haar beginnen in ons hart.

INFO

Op sabbat 22 augustus

preekt Franky Caulier.

Johan animeert de sabbatschoolstudie.

De eerstvolgende bijbelavond via zoom

gaat door op donderdagavond 27 augustus om 19.30 uur. Thema: nadenken met het verhaal over Simson, Rechters 13-16

Op sabbat 29 augustus

komt Carlos Van Bignoot preken.